

ULUSLARARASI BEŞERİ VE SOSYAL BİLİMLER İNCELEME DERGİSİ (UBSBİD)

INTERNATIONAL HUMANITES AND SOCIAL SCIENCE REVIEW (IHSSR)

Volume: 5 Issue: 1 Year: 2021

KOVID-19 SALGIN SÜRECİNDE BİREYLERİN SERBEST ZAMANLARINA İLİŞKİN OKURYAZARLIK VE ZAMAN YÖNETİMLERİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Fatma SAKAR*

Pınar GÜZEL GÜRBÜZ**

Melike ESENTAŞ***

Özge YAVAŞ TEZ****

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Makale Tarihiçesi:
Başvuru:20.04.2021

Revizyon : 20.06.2021

Kabul : 22.06.2021

Orcid Numarası:
0000-0001-6749-7363
0000-0001-5982-2816
0000-0001-8980-5662
0000-0002-1948-1620

Anahtar Kelimeler: Serbest
zaman, okuryazarlık, Serbest
zaman yönetimi, Covid-19
pandemi

Çalışmanın amacı, covid-19 pandemi döneminde bireylerin serbest zaman yönetimi ve serbest zaman okuryazarlıklarının demografik değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırma belirlenen 131'ikadın, 129'u erkek olmak üzere toplam 260 katılımcı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada "Boş Zaman Yönetimi Ölçeği (BZYÖ)" ve "Serbest Zaman Okuryazarlığı Ölçeği (SZOÖ)" kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, güvenilirlik analizi, t-testi, Anova ve Post-ad hoc analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre "cinsiyet" değişkeni açısından Serbest Zaman Okuryazarlığı Ölçeğinin "temel serbest zaman okuryazarlığı" alt boyutunda farklılık olduğu ($t= 2,19$) (K); 4,33 (E); 4,17 $p<05$); meslek değişkeni açısından Serbest Zaman Okuryazarlık Ölçeğinin "temel serbest zaman okuryazarlığı" alt boyutu ile meslek değişkeni açısından ortalama puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir (TSZ, $F=2,52$ $p<05$). Yaş değişkeni açısından Serbest Zaman Okuryazarlık Ölçeğinin "işlevsel serbest zaman okuryazarlığı" alt boyutu ile yaş değişkeni açısından ortalama puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir (İSZ, $F=3,08$ $p<05$). Boş Zaman Yönetimi Ölçeğinin "amaç belirleme ve yöntem" alt boyutu ile cinsiyet değişkeni açısından kadınlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t= 2,01$ (K); 3,63 (E); 3,41 $p<05$). Boş Zaman Yönetimi ölçeğinin "boş zaman tutumu" ve "programlama" alt boyutları ile yaş değişkeni açısından ortalama puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir (BZT, $F=4,94$ $p<05$; P, $F=5,38$ $p<05$).

* fatmasakarr@gmail.com

** pnruguzel@yahoo.com

*** melike.esentas@windowslive.com

**** ozgeyavas@hotmail.com.tr

Research Article/ Araştırma Makalesi

Cite As/ Alıntı: Sakar F., Gürbüz G.P., Esentaş M., Tez Y. Ö., (2021), "Kovid-19 Salgın Sürecinde Bireylerin Serbest Zamanlarına İlişkin Okuryazarlık ve Zaman Yönetimlerinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi", Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi, 5(1), 81-.

EXAMINATION OF LITERACY AND TIME MANAGEMENT REGARDING
INDIVIDUALS' LEISURE TIME IN TERMS OF DEMOGRAPHIC VARIABLES IN
THE COVID-19 PANDEMIC PROCESS

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article History:
Received:20.04.2021

Revised : 20.06.2021

Accepted :22.06.2021

Orcid Number
0000-0001-6749-7363
0000-0001-5982-2816
0000-0001-8980-5662
0000-0002-1948-1620:

Keywords: Leisure time,
literacy, Leisure time
management, Covid-19
pandemic

This study aims to examine the leisure time management and leisure time literacy of individuals in terms of demographic variables during the Covid-19 pandemic period. The sample group of the research consists of a total of 260 participants, 131 women and 129 men, determined by convenience sampling method. "Leisure Time Management Scale (LTMS)" and "Leisure Time Literacy Scale (LTLS)" were used to determine the differences regarding the demographic characteristics of the participants in the study. In data analysis, descriptive statistics, reliability analysis, t-test, Anova and Post-hoc analysis were performed in order to determine between which groups the difference was. Evaluating the analysis results, it was determined that a statistically significant difference was found between male and female participants in the "basic leisure time literacy" sub-dimension of the Leisure Time Literacy Scale in terms of the "gender" variable ($t = 2.19$ (F); 4.33 (M); 4.17 $p < 05$). In terms of occupational variable, it was determined that there was a statistically significant difference in terms of average scores in terms of occupational variable with the subdivision of "Basic Leisure Time Literacy" of the Leisure Time Literacy Scale (BLT, $F=2,52$ $p<05$). It was determined that there was a statistically significant difference in terms of the "Leisure Time Management Scale" subdivision of the Leisure Time Literacy Scale in terms of age variable and average scores in terms of age variable (FLT, $F=3,08$ $p<05$). It was determined that there was a statistically significant difference between men and women in terms of the "purpose determination and method" subdivision of the Leisure Time Management Scale and the gender variable ($t= 2,01$ (F); 3,63 (M); 3,41 $p<05$). It was determined that there was a statistically significant difference in terms of average scores in terms of age variable with the subdivisions of "leisure attitude" and "programming" of the Leisure Time Management Scale (LTA, $F=4,94$ $p<05$; P, $F=5,38$ $p<05$).

1. Giriş

Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve tüm hızıyla Dünya'ya yayılarak pandemi ilan

Edilmesine sebebiyet veren Covid-19 virüsü hala etkisini sürdürmekte. Covid-19 virüsü bireylerin hayatında çok büyük değişikliklere yol açtı. Virüsten korunmak için ülkeler ve bireyler kendi önlemlerini almaya başladı, alınan başlıca önlemlerden bazıları; bireylerin kendilerini dışarıdan izole etmesi, dışarıda zorunlu maske kullanımı, dışarıya çıkma yasakları, sosyal mesafe kuralı, dezefektan kullanımı, okulların kapatılması, yurtiçi ve yurtdışı seyahatlerine kısıtlamalar getirilmesi. Bireylerin kendilerini izole etmesi ve uygulanan zorunlu karantinalar bireylerde serbest zamanı daha çok öne çıkarmaya başladı.

2. Kavramsal Çerçeve

Burada ise serbest zaman yönetimi kavramı devreye girmekte (Akatay, 2003) zaman kavramını şu şekilde açıklamıştır; zaman belli bir hız ile geçen ve her kişinin eşit şekilde sahip olduğu, önüne geçilmeyen bir değerdir. Zaman, duyu organlarımızla algılayabildiğimiz ölçülebilir bir kavramdır. Serbest zaman ise kişinin kendi isteği ve tercihi ile şekillendirebileceği, rutin gerekliliklerinden kurtularak, kendi istekleri doğrultusunda değerlendirebildiği bir kavramdır (Yasav, 2019). Bireyler, serbest zamanı, kişiyi bir sonraki işine hazırlayan bir mola ve ara olarak görmek yerine, kendine fayda sağlayan, keyif veren, kendi istekleri doğrultusunda şekillendirebildiği ve kendine özgün çeşitli kazanımlar sağlayan bir zaman dilimi olarak görmeliler (Çelik, 2018: 78-79). Serbest zaman kavramını ortaya çıkaran bileşenler, bir zorunluluğa dayanmaması, kişinin özgür iradesi ile şekillendirebildiği ve planladığı, rutin olarak yaptıkları işlerin veya çalışmanın dışında kalan zaman

dilimi kapsamı, kişiye fayda sağlayan ve keyif veren aktiviteler olduğu söylenebilir (Sevinç ve Aktan, 2017: 31). Bireylerin gündelik hayatlarındaki rutinlerini ve işlerinin dışında kalan, kendi özgür iradeleri ile şekillendirip, planladıkları serbest zamanlarının, kişilerin hayatlarında fayda sağlaması açısından ve bu zaman dilimini daha iyi ve verimli yönetebilmeleri için serbest zaman eğitimi oldukça önemlidir (Cengiz ve Satılmış, 2020). Okuryazarlık kavramının kökeni İngilizcede "reading" ve "writing" ayrı bir şekilde "okuma" ve "yazma" olarak kullanılırken; ikisi bir araya geldiğinde "okuryazarlık" (literacy) olarak farklı bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010). (Aşıcı, 2009)'a göre okuryazarlık kavramı, yalnızca okumak ve yazmanın dışında bireylerin hayatlarındaki veya çevrede gördüğü olaylara, farklı anlamlar yüklemesi farklı bir açıyla bakması ve anlaması ile ilgilidir. Serbest zaman okuryazarlığı, bireylerin serbest zamanlarını değerlendirmede kişilerin seçimlerinin ve tercihlerinin topluma ve kendine sağlayacağı fayda ve zararları objektif bir şekilde değerlendirmeye yardımcı olan, serbest zaman etkinliklerinde doğru tercihlerde bulunmaya destek olan ve bireyde ve toplumda yaşam kalitesini arttıran bir yaşam becerisidir (Arslan, 2013 akt: Arslan, 2018).

Bu doğrultuda araştırmanın amacı, Covid-19 pandemi sürecince bireylerin serbest zaman yönetimi ve serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin demografik değişkenler açısından incelenmesidir.

3. Yöntem

Araştırma Modeli olarak nicel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma Grubu araştırmanın örneklem grubu kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenen 131'i kadın, 129'u erkek olmak üzere toplam 260 katılımcıdan oluşmaktadır. Veri toplama araçları olarak kişisel bilgi formu, Serbest Zaman Okuryazarlığı Ölçeği ve Boş Zaman Yönetimi Ölçeği kullanılmıştır. Kişisel Bilgi formunda katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, normal süreçte ve sosyal izolasyon sürecinde serbest zaman aktivitelerine katılım sıklıkları ve normal zamanda yapmaktan en çok keyif aldıkları aktivitelerin ne olduğuna ilişkin sorular yer almaktadır. Verilerin analizinde SPSS 22.00 istatistiksel paket programından yararlanılmıştır. Verilerin normal dağılıp dağılmadığını tespit etmek amacı ile normallik analizi uygulanmış bu analizin sonucunda veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik testler kullanılmıştır.

Boş Zaman Yönetimi Ölçeği

Wang ve diğ., (2011) tarafından geliştirilen ölçek Akgül ve Karaküçük (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Boş Zaman Yönetimi Ölçeği 15 madde ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; Amaç belirleme ve yöntem (.924), değerlendirme (.839), boş zaman tutumu (.825) ve programlama (.601). Ölçekte "Değerlendirme" alt boyutundaki maddeler ters maddelerdir. Ölçek 5'li likert tipi olup (1= Tamamen Katılıyorum, 5= Hiç Katılmıyorum) derecelendirmesine sahiptir.

Serbest Zaman Okuryazarlığı Ölçeği

Ölçek, bireylerin serbest zaman okuryazarlık düzeylerini ölçmek ve yetişkin eğitimi ilkeleri ile uyumlu bir ölçme aracının geliştirilmesi amacıyla Arslan (2018) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 21 maddeden oluşmakta olup 5'li likert tipindedir. Ölçek, Temel Serbest Zaman Okuryazarlığı (.936), İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlığı (.839) ve Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlığı (.812) olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır.

4. Bulgular

Tablo 1. Serbest Zaman Okuryazarlığı Ölçeği Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin T Testi Analiz Sonuçları

Cinsiyet	N	Ort	S.S	sd	t	p	
Temel Zaman OY.							
Serbest kadın	131	4,33	,52				
erkek	129	4,17	,60	258	2,195	,02*	
İşlevsel Zaman OY.							
Serbest kadın	131	4,09	,56				
erkek	129	4,10	,58	258	-,089	,92	
	kadın	131	4,01	,73	239,93	1,909	,05

*p<.05

Tablo 1 incelendiğinde cinsiyet değişkeni ile Serbest Zaman Okuryazarlık düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan t-testi analiz sonuçlarına göre Serbest Zaman Okuryazarlığı Ölçeğinin “temel serbest zaman okuryazarlığı” alt boyutu ile cinsiyet değişkeni açısından kadınlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (t= 2,19 (K); 4,33 (E); 4,17 p<.05). Buna göre, kadınların “temel serbest zaman okuryazarlığı” ortalama puanlarının (\bar{X} =4,33) erkeklerin “temel serbest zaman okuryazarlığı” ortalama puanlarından (\bar{X} =4,17) daha yüksektir. Serbest Zaman Okuryazarlığı ölçeğinin “işlevsel serbest zaman okuryazarlığı” ve “eylemsel serbest zaman okuryazarlığı” alt boyutlarında kadın ve erkek katılımcıların ortalama puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 2. Serbest Zaman okuryazarlığı Ölçeği Alt Boyutlarının, Eğitim Değişkinine İlişkin Anova Analiz Sonuçları

		N	Ort	S.S	F	p	Gruplar Arası Fark
Temel Serbest Zaman OY.	ilk ve orta öğretim	31	4,06	0,64	1,73	,16	----
	önlisans	30	4,25	0,46			
	lisans	138	4,25	0,58			
	lisansüstü	61	4,34	0,52			
İşlevsel Serbest Zaman OY.	ilk ve orta öğretim	31	4,0444	0,50	1,96	,12	----
	önlisans	30	4,025	0,50			
	lisans	138	4,0643	0,60			
	lisansüstü	61	4,2561	0,55			
Eylemsel Serbest Zaman OY.	ilk ve orta öğretim	31	3,6344	0,88	1,40	,24	----
	önlisans	30	4,0333	0,64			
	lisans	138	3,9517	0,85			
	lisansüstü	61	3,929	0,91			

*p<.05

Tablo 2 incelendiğinde Serbest Zaman Okuryazarlık ölçeğine göre eğitim değişkeni açısından serbest zaman okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyi) olup olmadığını tespit etmek amacıyla ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Eğitim değişkeni açısından ANOVA sonuçları incelendiğinde “temel serbest zaman okuryazarlığı”, “işlevsel serbest zaman okuryazarlığı” ve “eylemsel serbest zaman okuryazarlığı”, alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir (TSZ, F=1,73 p>.05; İSS, F=1,96 p>.05; ESZ, F=1,40 p>.05).

Tablo 3. Serbest Zaman okuryazarlığı Ölçeği Alt boyutları Ölçeği Alt Boyutlarının, Meslek Değişkinine İlişkin Anova ve Farklılıklara İlişkin Posthoc “Tukey” Analiz Sonuçları

		N	Ort	S.S	F	P	Gruplar Arası Fark
Temel Serbest Zaman OY.	öğrenci	113	4,22	,53	2,52	0,4*	A-C, C-D, E-C
	ev hanımı	9	4,17	,68			
	kamu çalışanı	51	4,47	,58			
	özel sektör çalışanı	58	4,20	,58			
	diğer	29	4,13	,54864			
İşlevsel Serbest Zaman OY.	öğrenci	113	4,04	,60	1,10	,3	
	ev hanımı	9	4,37	,45			

Zaman OY.	kamu çalışanı	51	4,19	,63					
	özel sektör çalışanı	58	4,09	,49					----
	diğer	29	4,08	,50					
Eylemsel Serbest Zaman OY.	öğrenci ev hanımı	113	3,94	,83					
	kamu çalışanı	9	4,48	,70					
	özel sektör çalışanı	51	3,88	,91	1,10	,3			
	diğer	58	3,83	,92					----
	diğer	29	3,86	,63					

*p<.05 A=Öğrenci B=Ev hanımı C=Kamu Çalışanı D=Özel Sektör Çalışanı E=Diğer

Tablo 3 incelendiğinde Serbest Zaman Okuryazarlık ölçeğine göre meslek değişkeni açısından serbest zaman okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyi) olup olmadığını tespit etmek amacıyla ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Meslek değişkeni açısından ANOVA sonuçları incelendiğinde “işlevsel serbest zaman okuryazarlığı” ve “eylemsel serbest zaman okuryazarlığı” alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir (İSS, $F=1,10$ $p>.05$; ESZ, $F=1,10$ $p>.05$). Ancak Serbest Zaman Okuryazarlık Ölçeğinin “temel serbest zaman okuryazarlığı” alt boyutu ile meslek değişkeni açısından ortalama puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir (TSS, $F=2,52$ $p<.05$). Bu anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Post-hoc testlerinden “Tukey” çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Buna göre “öğrenciler” ($4,22 \pm ,53$) ile “kamu çalışanları” ($4,47 \pm ,58$); “kamu çalışanları” ($4,47 \pm ,58$) ile “özel sektör çalışanları” ($4,20 \pm ,58$); “diğer sektör” ($4,13 \pm ,54$) ile “kamu çalışanları” ($4,47 \pm ,58$) arasında farklılıklar olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Serbest Zaman Okuryazarlığı Ölçeği Alt boyutlarının, Yaş Değişkinine İlişkin Anova ve Farklılıklara İlişkin Posthoc “Tukey” Analiz Sonuçları

		N	Ort	S.S	F	p	Gruplar Arası Fark
Temel Serbest Zaman OY.	18 ile 25 yaş arası	153	4,21	0,53			
	26 ile 33 yaş arası	72	4,29	0,61			
	34 ile 41 yaş arası	20	4,41	0,50	,81	,4	----
	42 yaş ve üzeri	15	4,27	0,70			
İşlevsel Serbest Zaman OY.	18 ile 25 yaş arası	153	4,01	0,58			
	26 ile 33 yaş arası	72	4,23	0,54			
	34 ile 41 yaş arası	20	4,21	0,56	3,08	,02*	A-B
	42 yaş ve üzeri	15	4,2	0,47			
Eylemsel Serbest Zaman OY.	18 ile 25 yaş arası	153	3,92	0,79			
	26 ile 33 yaş arası	72	3,87	0,98	,13	,94	----
	34 ile 41 yaş arası	20	3,96	0,97			

42 yaş ve üzeri 15 4 0,67

*p<.05 A=18 ile 25 yaş arası B=26 ile 33 yaş arası C=34 ile 41 yaş arası D=42 yaş ve üzeri

Tablo 4 incelendiğinde Serbest Zaman Okuryazarlık ölçeğine göre yaş değişkeni açısından serbest zaman okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyi) olup olmadığını tespit etmek amacıyla ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Yaş değişkeni açısından ANOVA sonuçları incelendiğinde “temel serbest zaman” ve “eylemsel serbest zaman okuryazarlığı” alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir (TSZ, $F=,81$ $p>.05$; ESZ, $F=,130$ $p>.05$). Ancak Serbest Zaman Okuryazarlık Ölçeğinin “işlevsel serbest zaman okuryazarlığı” alt boyutu ile yaş değişkeni açısından ortalama puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir (İSZ, $F=3,08$ $p<.05$). Bu anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Post-hoc testlerinden “Tukey” çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Buna göre “18 ile 20 yaş arası” ($4,01 \pm ,58$) ile “26 ile 33 yaş arası” ($4,23 \pm ,54$); arasında farklılıklar olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5. Boş Zaman Yönetimi Ölçeği Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Cinsiyet	N	Ort	S.S	sd	t	p
Amaç Belirleme ve Yöntem	kadın 131	3,6323	,86546	258	2,010	,046*
	erkek 129	3,4147	,88047			
Değerlendirme	kadın 131	3,8244	,78700	258	,577	,564
	erkek 129	3,7700	,73101			
Boş Zaman Tutumu	kadın 131	4,1654	,76278	258	-,437	,662
	erkek 129	4,2041	,66184			
Programlama	kadın 131	2,6336	1,01008	258	-,952	,342
	erkek 129	2,7468	,90213			

*p<.05

Tablo 5 incelendiğinde, cinsiyet değişkeni ile boş zaman yönetimi düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan t-testi analiz sonuçlarına göre Boş Zaman Yönetimi Ölçeği'nin “amaç belirleme ve yöntem” alt boyutu ile cinsiyet değişkeni açısından kadınlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t= 2,01$ (K); $3,63$ (E); $3,41$ $p<.05$). Buna göre, kadınların boş zaman yönetimi ($\bar{X}=3,63$) erkeklerin boş zaman yönetiminden ($\bar{X}=3,41$) daha yüksektir. Boş Zaman Yönetimi ölçeğinin “değerlendirme”, “boş zaman tutumu” ve “programlama” alt boyutlarında kadın ve erkek katılımcıların ortalama puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 6. Boş Zaman Yönetimi Ölçeği Alt boyutlarının, Eğitim Değişkenine İlişkin Anova Analiz Sonuçları

	N	Ort	S.S	F	p	Gruplar Arası Fark
Amaç Belirleme ve Yöntem	ilk ve orta öğretim 31	3,3978	0,75606	1,495	,216	----
	önlisans 30	3,4222	0,83933			
	lisans 138	3,4867	0,87315			
	lisansüstü 61	3,724	0,95058			
Değerlendirme	ilk ve orta öğretim 31	3,5591	0,762	1,696	,168	----
	önlisans 30	3,7444	0,67627			
	lisans 138	3,8043	0,76175			
	lisansüstü 61	3,929	0,77487			
Boş Zaman Tutumu	ilk ve orta öğretim 31	3,9677	1,00501	2,416	,067	----
	önlisans 30	4,1222	0,76556			
	lisans 138	4,1667	0,6826			

	lisansüstü	61	4,3661	0,533			
programlama	ilk ve orta						
	öğretim	31	2,6129	0,69972			
	önlisans	30	2,6333	0,99943	0,146	,932	----
	lisans	138	2,7005	0,91778			
	lisansüstü	61	2,7322	1,14151			

*p<.05

Tablo 6 incelendiğinde Boş Zaman Yönetimi ölçeğine göre eğitim değişkeni açısından boş zaman yönetimi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyi) olup olmadığını tespit etmek amacıyla ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Eğitim değişkeni açısından ANOVA sonuçları incelendiğinde “amaç belirleme ve yöntem”, “değerlendirme”, “boş zaman tutumu” ve “programlama” alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir (ABY, $F=1,49$ $p>.05$; D, $F=1,69$ $p>.05$; BZT, $F=2,41$ $p>.05$; P, $F=0,14$ $p>.05$).

Tablo 7. Boş Zaman Yönetimi Ölçeği Alt boyutlarının, Meslek Değişkinine İlişkin Anova Analiz Sonuçları

		N	Ort	S.S	F	P	Gruplar Arası Fark
Amaç Belirleme Yöntem	öğrenci	113	3,50	,87			
	ev hanımı	9	3,46	1,07			
	kamu çalışanı	51	3,74	,82			
	özel sektör çalışanı	58	3,47	,83	1,31	,26	----
	diğer	29	3,31	,95			
Değerlendirme	öğrenci	113	3,82	,77			
	ev hanımı	9	3,85	,95			
	kamu çalışanı	51	3,85	,71			
	özel sektör çalışanı	58	3,75	,69	,38	,82	----
	diğer	29	3,66	,84			
Boş Zaman Tutumu	öğrenci	113	4,16	,71			
	ev hanımı	9	4,07	,99			
	kamu çalışanı	51	4,39	,51			
	özel sektör çalışanı	58	4,13	,72	1,78	,13	----
	diğer	29	4,00	,86			
Programlama	öğrenci	113	2,812	,97			
	ev hanımı	9	2,14	1,02			----
	kamu çalışanı	51	2,49	1,09			
	özel sektör çalışanı	58	2,73	,86	1,79	,13	
	diğer	29	2,64	,70			

*p<.05

Tablo 7 incelendiğinde Boş Zaman Yönetimi ölçeğine göre meslek değişkeni açısından boş zaman yönetimi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyi) olup olmadığını tespit etmek amacıyla ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Meslek değişkeni açısından ANOVA sonuçları incelendiğinde “amaç belirleme ve yöntem”, “değerlendirme”, “boş zaman tutumu” ve “programlama” alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir (ABY, $F=1,31$ $p>.05$; D, $F=.382$ $p>.05$; BZT, $F=1,78$ $p>.05$; P, $F=1,79$ $p>.05$).

Tablo 8. Boş Zaman Yönetimi Ölçeği Alt boyutlarının, Yaş Değişkenine İlişkin Anova ve Farklılıklara İlişkin Posthoc “Tukey” Analiz Sonuçları

		N	Ort	S.S	F	P	Gruplar Arası Fark
Amaç Belirleme ve Yöntem	18 ile 25 yaş arası	153	3,42	0,88	2,19	,08	----
	26 ile 33 yaş arası	72	3,68	0,84			
	34 ile 41 yaş arası	20	3,44	1,01			
	42 yaş ve üzeri	15	3,85	0,65			
Değerlendirme	18 ile 25 yaş arası	113	3,78	0,75	,06	,97	----
	26 ile 33 yaş arası	9	3,82	0,73			
	34 ile 41 yaş arası	51	3,78	0,97			
	42 yaş ve üzeri	58	3,82	0,65			
Boş Zaman Tutumu	18 ile 25 yaş arası	113	4,08	0,76	4,94	,00*	A-B
	26 ile 33 yaş arası	9	4,37	0,52			
	34 ile 41 yaş arası	51	4,48	0,45			
	42 yaş ve üzeri	58	3,88	0,91			
Programlama	18 ile 25 yaş arası	113	2,79	0,95	5,38	,00*	A-C, A-D
	26 ile 33 yaş arası	9	2,74	0,91			
	34 ile 41 yaş arası	51	2,15	1,01			
	42 yaş ve üzeri	58	2,04	0,67			

* $p<.05$ A=18 ile 25 yaş arası B=26 ile 33 yaş arası C=34 ile 41 yaş arası D=42 yaş ve üzeri

Tablo 8 incelendiğinde Boş Zaman Yönetimi ölçeğine göre yaş değişkeni açısından boş zaman yönetimi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyi) olup olmadığını tespit etmek amacıyla ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Yaş değişkeni açısından ANOVA sonuçları incelendiğinde “amaç belirleme ve yöntem” ve “değerlendirme” alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir (ABY, $F=2,19$ $p>.05$; D, $F=.06$ $p>.05$). Ancak Boş Zaman Yönetimi ölçeğinin “boş zaman tutumu” ve “programlama” alt boyutları ile yaş değişkeni açısından ortalama puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir (BZT, $F=4,94$ $p<.05$; P, $F=5,38$ $p<.05$). Bu anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Post-hoc testlerinden “Tukey” çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Buna göre boş zaman tutumu alt boyutunda, “18 ile 25 yaş arası” ($4,08 \pm ,76$) ile “26 ile 33 yaş arası” ($4,37 \pm ,52$); arasında farklılıklar olduğu, programlama alt boyutunda ise “18 ile 25 yaş arası” ($2,79 \pm ,95$) ile “34 ile 41 yaş

arası" (2,15 ± 1,01) ve "18 ile 25 yaş arası" (2,79 ± ,95) ile "42 yaş ve üzeri" (2,04 ± ,67) arasında farklılıklar olduğu belirlenmiştir.

5. Tartışma ve Sonuç

Covid-19 pandemi süreci ile hayatımızda birçok şey değişti, virüsün yayılmasını önlemek amacı ile alınan kısmi zamanlı eve kapanma, kısmi zamanlı sokağa çıkma yasakları gibi önlemler sonucunda bireylerin hayatında "serbest zaman" kavramı daha çok öne çıkmaya başladı. Covid-19 pandemi sürecinde bireylerin serbest zaman okuryazarlıklarını ve serbest zaman yönetimlerini demografik değişkenler açısından incelemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada, "cinsiyet" değişkeni açısından Serbest Zaman Okuryazarlığı Ölçeği 'ne göre kadınların "temel serbest zaman okuryazarlığı" ortalama puanlarının erkeklerin "temel serbest zaman okuryazarlığı" ortalama puanlarından daha yüksek olduğu belirlenirken Durhan ve Kurtipek (2021) serbest zaman okuryazarlığında kız öğrencilerin ortalama puanlarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu; (Durhan, 2020) tarafından yapılan benzer bir çalışmada da kadınların serbest zaman okuryazarlığı ortalama puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğuna ilişkin bulgular tespit araştırma sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Ayrıca literatürde Kurar ve Baltacı (2014) tarafından eğlence ve serbest zaman deneyim alışkanlıklarının belirlenmesi amacıyla yapılan çalışma sonuçları değerlendirildiğinde önem derecelerine göre ilk beşte yer alan etkinlikler sırası ile pikniğe gitmek, arkadaş ziyaretlerine gitmek, yüzmek, gazete ve dergi okumak ve internette vakit geçirmek iken "gazete ve dergi okuma" ilk beş arasında yer alması "serbest zaman okuryazarlığının aslında yaygın olduğunun bir göstergesi diyebiliriz. Cinsiyet değişkeni açısından Boş Zaman Yönetimi Ölçeğinin "amaç belirleme" alt boyutunda kadınların boş zaman yönetimi ortalama puanlarının erkeklerin boş zaman yönetimi ortalama puanlarından daha yüksek olduğu belirlenirken literatürde Küçükeşmen, Şimşek ve Türkoğlu (2020) boş zaman yönetiminin "planlama" alt boyutunda kadınların lehine anlamlı bir fark olduğu, "amaç belirleme ve yöntem" ile "değerlendirme ve boş zaman tutumu" alt boyutlarında ise anlamlı bir farklılık olmadığı bildirilmiştir. Yaş değişkeni açısından Boş Zaman Yönetimi Ölçeğinin "boş zaman tutumu" ve "programlama" alt boyutlarında ortalama puanlar açısından farklılık belirlenirken bu farklılığın "boş zaman tutumu" alt boyutunda, 18 ile 25 yaş arası ile 26 ile 33 yaş arasında; "programlama" alt boyutunda ise 18 ile 25 yaş arası ile 34 ile 41 yaş arası ve aynı zamanda 18 ile 25 yaş arası ile 42 yaş ve üzerinde farklılıklar olduğu belirlenirken literatürde Demir ve Alpulu (2020) tarafından yapılan çalışmada yaş değişkeni açısından "boş zaman tutumu", "amaç belirleme ve yöntem", "değerlendirme" alt boyutları arasında puan ortalamalarına ilişkin farklılık görülmezken "programlama" alt boyutunda farklılık tespit edilmesi araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Cinsiyet değişkeni açısından Serbest Zaman Okuryazarlık Ölçeğinin "temel serbest zaman okuryazarlığı" ortalama puanları değerlendirildiğinde kadınların ortalama puanlarının erkeklerin ortalama puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Meslek değişkeni açısından Serbest Zaman Okuryazarlık Ölçeğinin "temel serbest zaman okuryazarlığı" ortalama puanları değerlendirildiğinde en yüksek ortalamaya "kamu çalışanları", ikinci olarak "özel sektör çalışanları" bu sırayı "diğer sektör çalışanları" ve en son sırada "öğrenciler" izlemektedir. Yaş değişkeni açısından Serbest Zaman Okuryazarlık Ölçeğinin "işlevsel serbest zaman okuryazarlığı" alt boyutunda en yüksek ortalamaya sahip "26 ile 33 yaş arası" iken en düşük ortalama "18 ile 20 yaş arası" olarak belirlenmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından Boş Zaman Yönetimi Ölçeğinin "amaç belirleme ve yöntem" alt boyutunda kadınların ortalama puanlarının erkeklerin ortalama puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yaş değişkeni açısından Boş Zaman Yönetimi Ölçeğinin "boş zaman tutumu" alt boyutunda en düşük ortalamaya sahip "18 ile 25 yaş arası" olduğu belirlenirken "programlama" alt boyutunda en yüksek ortalamaya "18 ile 25 yaş arası" en düşük ortalama "42 yaş ve üzeri" olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde kadınların temel serbest zaman okuryazarlığı puanlarının daha yüksek olması serbest zaman etkinlik tercihleri, etkinliğin sağladığı faydalar ve bu etkinlikleri bir yaşam biçimi haline dönüştürme konusunda farkındalıklarının erkeklere göre daha yüksek olduğunu gösterirken aynı zamanda serbest zaman deneyimlerine ilişkin ihtiyaç duydukları noktada kendilerini geliştirmek, bilgi birimini arttırmak ve edindiği bilgi ve becerileri kendisi ve toplumun gelişimi için de kullanabileceğini göstermektedir (Arslan, 2018). Meslekler açısından "temel serbest zaman okuryazarlığı" değerlendirildiğinde kamu çalışanlarının bu konuda daha bilinçli oldukları görülürken bu sırayı özel sektör çalışanları izlemektedir. Bu konuda en düşük seviyede öğrencilerin yer alması belki de öğrencilerin diğer kategoriler arasında yer alan (kamu ve özel sektör) çalışanlara göre sorumluluk bilincinin geri planda olması ya da serbest zaman etkinlikleri seçimi konusunda bilinçsizce

anlık hareket etmeleri, anı yaşamalarından kaynaklı olabileceği söylenebilir. Diğer taraftan kamu ve özel sektör çalışanlarının buldukları konum açısından düşünüldüğü yoğun iş temposu ve stresle birlikte gelen olumsuz yaşam koşullarından kurtulmak için serbest zaman etkinliklerini bilinçli olarak (sağladığı fayda, mutlu etmesi, stres attırması vb.) etkenler düşünülerek seçtikleri ve aslında yaşam biçimlerine bu etkinleri dahil ederek olumsuz koşullardan uzaklaştıkları düşünürse öğrencilerden ortalama puanların öğrencilere göre daha yüksek çıkması şaşırtıcı olmayacaktır. Benzer şekilde yaş değişkeni düşünüldüğünde 18 ile 25 yaş arasındaki kişilerin “temel serbest zaman okuryazarlığı” puan ortalamalarının düşük çıkması da gençliğin vermiş olduğu bir heyecan, enerji, kararsızlık, sorumluluk bilincinin çok fazla oluşmaması vb. nedenden kaynaklı olabilir. Serbest zaman yönetimine ilişkin sonuçlar değerlendirildiğinde yaş değişkeni hariç diğer değişkenler ile farklılık tespit edilememiştir. Yaş değişkeni açısından ise “boş zaman tutumu”na ilişkin en düşük ortalamaya “18 ile 25 yaş arası” kişilerin olduğu ancak “programlama” alt boyutunda ise tam tersi en yüksek ortalamaya “18 ile 25 yaş arası” en düşük ortalama “42 yaş ve üzeri” olduğu belirlenmiştir. Bu noktada özellikle 18 ile 25 yaş arası kişilerin zaman yönetimi konusunda (zamanı etkin ve verimli kullanması) bilinçli olması gerekir. Bu yaş grubundaki genç nüfus üniversite eğitimi almış ve almakta olduğu düşünüldüğünde dersler, hazırlanmakta olduğu sınavlar, araştırmalar vb. konuda bir gün içerisinde sığdırmak zorunda oldukları şeyler vardır. Bu bakımdan bireysel anlamda zamanı etkin ve verimli kullanmak kendileri için dinlenmek, eğlenmek vb. serbest zaman deneyimi yaşama fırsatı verecektir. Böyle düşünüldüğünde genç kesimin “boş zaman tutumu” ve “programlama” alt boyutlarında puan ortalamalarının yüksek çıkmasını bu faktörlerle ilişkilendirebiliriz. Diğer taraftan da 42 yaş ve üzerindeki kişilerin “boş zaman tutumu” ve “programlama” alt boyutlarındaki puan ortalamalarındaki düşüşün birçoğunun hayatını rutine oturttuğu, emeklilik evresinde ya da emekli olmuş olduğu bu bakımdan hayata karşı bir beklentilerinin olmadan (sınav, iş, kariyer vb.) sadece anı geçirmek için yaşadıkları düşünülürse zaten yeterince serbest zamanları olacaktır ve bir programlama gerektirmeden hayatlarını mutlu, huzurlu, sakin olarak geçireceklerdir. Bu bakımdan yaş ilerledikçe hayata karşı bir yarış halinde geçirmenin onlar için bir anlamı olmayacaktır.

6. Öneriler

Bu çalışmadan yola çıkarak, serbest zaman okuryazarlığı ve serbest zaman yönetiminin farklı değişkenlerle incelenmesi, nedensellik ilişkilerinin araştırılmasına yönelik çalışmaların yapılması literatüre katkı sağlayacaktır. Ayrıca serbest zaman okuryazarlığı ve yönetimi konusunda bireyleri bilinçlendirici ve teşvik edici çalışmalar da yapılabilir.

Kaynakça

- Akatay, A. (2003). Örgütlerde Zaman Yönetimi, Selçuk Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Sayı: 10), Sayfa: 282-300.
- Akgül, B.M., Karaküçük, S. (2015). Boş zaman yönetimi ölçeği: Geçerlik- güvenilirlik çalışması, *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 1867-1880.
- Arslan, S. (2018). Yetişkin eğitimi bağlamında serbest zaman okuryazarlığı ölçeği geliştirme: geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(14), 101-116.
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- Ayyıldız-Durhan, T. (2020). The effect of leisure literacy on leisure exercise in university students. *International Journal of Educational Methodology*.
- Ayyıldız Durhan, T. & Kurtipek, S. (2021). The Predictive Effect of Curiosity and Exploration Tendencies of Physical Education Teacher Candidates on Leisure Literacy, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*.
- Caz, Ç., Aydoğdu, V., Tunçkol, H.M., Öncü, E. (2015). Zaman Yönetimi ve Stres İlişkisi: Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencileri Örneği, *Akademik Bakış Dergisi*, (Sayı: 50).
- Cengiz, R., Satılmış, S.E. (2020). Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğüne Bağlı Yurtlarda Kalan Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Okuryazarlıklarının İncelenmesi, *International Journal of Contemporary Educational Studies*, (IntJCES), ISSN : 2458-9373.

- Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi,
International Humanities and Social Science Review (IHSSR),
Volume: 5 Issue: 1 Year: 2021
- Çelik, E.R., (2018). Modern Toplumda Serbest Zamanın İşlevi ve Planlanması, *The Academic Elegance*, 5(9), ss: 77-92.
- Demir G., Alpullu, A. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Yönetiminin Değerlendirilmesi, *Avrasya Spor Bilimleri Araştırmaları*, ERİSS, Cilt 5, Sayı 1, ISSN 2636-8269, ss. 94-102.
- Gürbüz, M., Aydın, A.H. (2012). Zaman Kavramı ve Yönetimi, *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi / KSU Journal of Social Sciences* 9(2), Sayfa: 4.
- Kurar, İ., Baltacı, F. (2014). Halkın Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıkları: Alanya Örneği, *International Journal of Science Culture and Sport* August 2014 : Special Issue 2 ISSN : 2148-1148.
- Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel, S. (2010). 21. Yüzyıl Okuryazarlık Türleri, Değişen Metin Algısı ve Türkçe Eğitimi. *TÜBAR-XXVIII*. 283-298.
- Küçükşemen, E., Şimşek, A., Türkoğlu, M.E. (2020). Önlisans Öğrencilerinin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Boş Zaman Yönetimi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2020/3, Sayı:38, s.202-231.
- Sevinç, Ö.S., Aktan, O. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinliklerinin Belirlenmesi (Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği), *Asya Öğretim Dergisi*, 5(1), ss: 28- 43.
- Yasav, Ö. (2019). Tedavi Ve Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanan Bireylerin Serbest Zaman Alguları ve Serbest Zaman Değerlendirme Yöntemleri İle Madde Kullanım Durumları Arasındaki İlişki: Ankara İli Örneği, İstanbul Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.